

מראי מקומות - יומא

פב:

הכיפורים נאמר לנסות ללחוש כדי להרגיע את העובר, ואילו מי שהריחה נבלה מאכילים אותה מיד. ותירץ שיש הבדל בין אם הדבר הוא איסור בעצם לבין אם הוא אסור בגלל היום, שאם העובר התאוה לאיסור בעצם אז בודאי שהוא רשע והלחישה לא תעזור, אבל אם הוא התאוה לדבר המותר ורק מפני שכעת יום הכיפורים אי אפשר לאוכלו בזה יש אפשרות שעל ידי הלחישה הוא ינוח מתאוותו ולא ירצה לאכול.

ג. ההיא עברה דארחא

פירש רש"י, ויום הכפורים היה. וכתב התוספות יום הכיפורים, שרש"י הדגיש שמדובר ביום הכיפורים, מפני שהיה אפשר לומר שבעצם הלחש 'יום הכיפורים היום' יש סגולה, וזה מועיל גם בכל ימות השנה לשאר איסורים, ולכן כתב שזה היה ביום הכיפורים. והחכמת שלמה (או"ח תרי"ז ב', בסופו), כתב שרש"י מחדש שרק ביום הכיפורים עצמו לוחשים ולא בתוספת יום הכיפורים שאז מאכילין אותה מיד, וכמו שמבואר שאין מוחים בנשים שאוכלות עד סמוך לחשיכה.

ד. ההיא עברה דארחא וכו'

כתב המהרש"א שכח הריח הוא כח הנשמה וכמו שמבואר בברכות (מג): איזהו דבר שהנשמה נהנית ממנו וכו' הוי אומר זה הריח, ולכן ריח לא נאסר ביום הכיפורים שהוא יום מעין עולם הבא. ואשה זו ועוברה שהספיק להם הריח בלבד שהוא כח הנשמה יצא ממנה רבי יוחנן.

ה. קרי עליה זורו רשעים מרחם

הקשה בהערות הגרי"ש, מדוע יש בזה רשעות והרי כך הדין שאם יש חשש סכנה צריך לאכול. ותירץ שרבי חנניא לא התכוון שמחמת המעשה הוא רשע, אלא רוח הקודש נצנצה בו והוא ראה שהוא עתיד להיות רשע, ומכיון שכן התגלה שגם המעשה הזה הוא בגלל רשעותו. אבל מדברי החכמת שלמה (תרי"ז ב', בסופו), מבואר שמהמעשה הזה הוא נחשב לרשע.

א. מאי חזית דדמה דיך סומק טפי דלמא דמא

דהוא גברא סומק טפי

כתבו התוספות שאשה אינה חייבת למסור את נפשה שלא לעבור בגילוי עריות, שהרי היא קרקע עולם, ועריות לומדים מרציחה, וכמו שברציחה כעין זה שההורג לא עושה מעשה הוא אינו חייב למסור נפש להציל את חברו, כך גם אשה שהיא לא עושה מעשה אינה חייבת למסור נפש על זה. וכגון שאמרו לזורקו על תינוק ולמעכו ואם לאו יהרגוהו שהדין הוא שבזה הוא אינו צריך למסור נפש, והטעם הוא שבמקרה כזה הסברא של מאי חזית אומרת, שאין לאדם לתת עצמו למיתה בשביל שמישהו אחר לא יהרג.

וכתב רבנו חיים הלוי (יסודי התורה פ"ה ה"א), שהתוספות הבינו שסברת מאי חזית היא סברא לנקוט בשב ואל תעשה, וממילא במקרה שהוא אינו עושה מעשה בידים אינו חייב למסור נפש, וכן הדין באשה בעריות שהיא ללא מעשה והיא רק בשב ואל תעשה. אבל אפשר לבאר את סברת מאי חזית באופן אחר, שמכיון שבכל מקרה יש כאן איבוד נפש מישראל אם כן אין סברא שהעבירה תדחה מפני פיקוח נפש, וממילא גם במקרה שההורג לא עושה מעשה בידים מכל מקום האיסור רציחה לא נדחה מפני הפיקוח נפש. ולפי זה גם במקרה שהרציחה היא בשב ואל תעשה אין דחיה מפני פיקוח נפש וממילא גם לענין גילוי עריות לא נלמד מרציחה שבשב ואל תעשה אין דין של יהרג ואל יעבור. ועל פי זה ביאר את הרמב"ם שלא חילק בדין של יהרג ואל יעבור בגילוי עריות אם זה קרקע עולם או לא. ומדברי רש"י כאן, שכתב 'אבל עכשיו שיש כאן ישראל נהרג והמצוה בטלה למה ייטב בעיני המקום לעבור על מצוותו' משמע שהסברא היא שמכיון שיש איבוד נפש ממילא אין דחיה לעבירה, וכפי שפירש רבינו חיים הלוי.

ב. ההיא עברה דארחא אתו לקמיה

דרבי אמר להו זילו לחושו לה

הקשה הברכי יוסף (או"ח סי' תרי"ז), מדוע רק לענין יום